Komentar in karta: 1/81

SLA V474 ‘garje’

Mojca Horvat

1. Gradivo

Za pomen ‘zelo nalezljiva bolezen živali in ljudi z močnim srbenjem, ki jo povzročajo zajedavci’, knj. *gárje* (*á*), je tudi v slovenskih narečjih najpogostejši leksem *garje*. Na večjem sklenjenem območju se uporablja leksem *garnje*, strnjeno v manjšem arealu tudi leksem *krasta* (zapisan v edninski obliki). Za kartirani pomen se pogosto uporabljajo tudi leksemi, semantično vezani na srbenje, ki spremlja bolezen, in sicer *srbečina* (v T349 pomensko širši kot *garje*), *srbeča*, *srbicinja*, *srbež*, *srab*, *srbečica*, *srbeščica* – zadnji štirje se pojavljajo na sklenjenem področju, drugi pa zemljepisno razpršeno in sporadično. Poleg navedenih izvornoslovanskih se uporabljajo še prevzeti leksemi *grinte*, *krece*, *šebe*, *ruš-*, *rušič*, *ronja*, *škabja*, *drpljica* in *maruske*.

2. Morfološka analiza

garje, nejasno, verjetno **gaŕ-ę* ← **gaŕ-a* ← **gar-j-a* ← **gar-ь* ‘gorenje’

garnj- < **gar-ьń-a*

garinj, nejasno, morda v zvezi z *garnje*

Krast- < **korst-* ‘krasta’ (*Kr* > *hr* v T067, T184, T188, T191, T199, T202, T204)

srab < **svorb-ъ* ← **sverb-ti* ‘srbeti’

srbež < **svьrb-ež-ь* ‘srbež’ ← **svьrb-ě-ti* ‘srbeti’

srbeščica < **svьrb-ež-ьč-ic-a* (v T371 zapisano kot *srbešica*, čeprav govor ne pozna poenostavitve soglasniškega sklopa *ščʼ* > *š*)

srbečica < **svьrb-ęť-ic-a* ← **svьrb-ęť-ь* ← **svьrb-ě-ti* ‘srbeti’

srbečina < **svьrb-ęť-in-a* ← **svьrb-ęť-ь* ← **svьrb-ě-ti*

srbeča < **svьrb-ęť-a(-j-a)* ← *svьrb-ęť-ь* ← **svьrb-ě-ti*

srbicinja, besedotvorno nejasno, tvorjeno iz sln. *srbeti*

drpljica < **dьrp-ъĺ-ic-a* ← **dьrp-a-ti* ‘praskati’

oskrumba < **o-skvьrn-ьb-a* ← **o-skvьrn-i-ti* ← **skvьrn-i-ti* ← **skvьrn-ъ* ‘umazan’

lišaj < **liš-aj-ь* ← **liš-a* < **lix-j-a* ‘lišaj’ ← **lix-ъ* ‘preostal, lih, slab’

rdečke < **rъd-ęť-ьk-ę* ← **rъd-ęť-ь* tož. ed. m ‘rdeč’ ← *rъd-ě-ti* ‘postajati rdeč’

grint- < **(grint)-* ← srvnem. *grint*, nem. *Grind* ‘krasta, garje’

krece < **(krec)-ę* ← nem. *Krätze* ‘garje’

šebe < **(šeb)-ę* ← nem. *Schäbe* ‘garje, kraste’

šanta < **(šant)-a* ← avstr. bav. nem. *Schante* ‘rana’

ruš- < **(ruš)-* ← nejasno, morda v zvezi s furl. *russâ* ‘strgati, praskati, drgniti’

rušič < **(ruš)-iť-ь*, nejasno

ronj- < **(roń)-* ← furl. *rogne* ‘garje’, it. *rogna* ‘garje’
maruske < **(marusk)-ę* ← **(maruskĺ)-ę* ← furl. *varùscli*
škabja < **(škabj)-a* ← it. *scabbia* ‘garje, srab’

3. Posebnosti kartiranja
Kot enkratnice so kartirani leksemi *maruske* v T412, *rdečke* v T384, *oskrumba* v T230, *drpljica* v T119 in *šebe* v T052.
Kot enkratnici s *srb-* sta kartirana leksema *srbicinja* v T043 in *srbeča* v T066.
Kot enkratnica z *ruš-* je kartiran leksem *rušič* v T083.
Kot pretvorbe s primitivom so kartirani pridevniki *garjav* v T025, T028, T029 in T089, *garnjast* v T079, *srabljiv* v T286, *flekast* v T384 in *ogarjen* v T025.
Kot opisno poimenovanje je kartiran leksem *kožna bolest* v T413.
Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *srbečica* v T049, T109, T280, T321, *škabja* v T136, *lišaj* v T184, *grinte* v T316, *srab* v T316, *garje* v T372 in T374, *srbeščica* v T381, *srbešica* v T370, pridevnik *ošebav* v T052 ter nerelevantni odgovori *šanta* v T202, *srbečica* v T370 in *grinte* v T137 (ta zaradi opombe zapisovalca, da gre za bolezen prašičev).
Kot nerelevanten je kartiran tudi odgovor *šebav* v T029, ki se nanaša na bolezen pri ovcah.
Zaradi oblikovne raznolikosti gradiva (zapis v različnih spolskih in sklonskih oblikah) so ponekod kartirani le koreni *garj-*, *garnj-*, *Krast-*, *grint-*, *ronj-* in *ruš-*.

4. Uporabljena dodatna literatura
Horvat 2007; Horvat 2011; Šivic-Dular 2006

5. Primerjaj
SLA: /; OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ASLEF: 1763; ALI: 6537; HJA: /